

Lletra, sense música, per a un pròxim festival

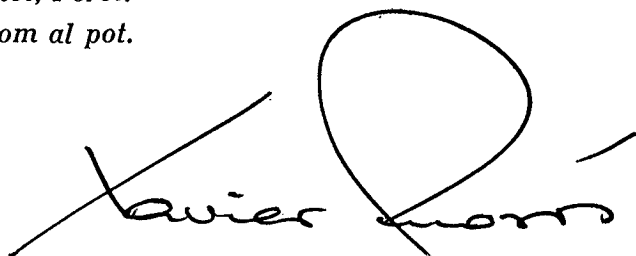
*Sóc sord,
sóc llord,
sóc bord.*

*Som sords,
som llords,
som bords.*

*Ni sort,
ni nord.*

*Avant, Joan.
Adéu, Andreu.
Al clot, Perot.*

Ja som al pot.

Guardeu-me la paraula, doncs, és el testimoni d'una lluita personal, que al seu torn, reflecteix la lluita de tota una generació en un medi tancat, resolt en ell mateix. La solitud i la indiferència, l'atonía i la incomprensió atenallen l'home, l'aboquen a una revolta inconcreta i, només amb l'ajut d'ell mateix, aquest home arriba a prendre consciència de les pròpies limitacions. Així, el testimoni adquireix un alt valor per al lector de poesia, però també subsidiàriament per al sociòleg.

Joaquim MOLAS

(Pròleg a *Guardeu-me la paraula*)

Poques vegades podríem trobar una interrelació tan directa de l'home amb la seva poesia com en els versos de Xavier Amorós. La poesia no és més que el clam que recol·larà les raons del poeta, l'home que haurà assolit la pròpia circumstància històrica i se'n farà veu i ressò.

—Jo com a escriptor només entenc l'autobiografia constant. Encara que se m'acudís un argument fabulós no perdria temps escrivint-lo quan tinc tantes coses per contar que he viscut, he olorat, he vist. **(Conversa amb Xavier Amorós.)**

Agafem, doncs, la part més genuïna de la seva poesia. Fins els anys 60, Amorós s'ha deixat influir per l'aspecte extern, cercant una manera de dir que li fos pròpia, a ell i al seu moment, que li servís com a home, per al seu voltant, i finalment l'ha trobada en la simplicitat i la senzillesa dels mots.

—Estava enganxat al simbolisme i les formes musicals... i no tenia ni punyetera

idea que existís l'expressió directa que era el que a mi m'agradava. No creia en els meus versos. Estava preocupat per la musicalitat brillant. No rebutjo gens el simbolisme, però crec que puc caure en la trampa de confondre l'essència poètica amb la troballa d'una metàfora, error en què cauen molts poetes simbolistes. Com que tinc poques defenses, li foto per la directa, i aleshores sé el que em dic. Jugo amb més seguretat de no enganyar-me a mi mateix.

Amorós se'ns ha presentat des del començament —com diria la vella filosofia— com a mesura de totes les coses, una mesura humil que intenta, únicament i a la vegada desesperadament, desprendre's del corrent mesell del viure, d'aturar-se i mirar el món del seu voltant. Per això trobem la paradoxa expressada en les seves paraules, o latent en els seus poemes, i per això mateix intentarà dur la seva poesia pels camins de la honestetat i de la lucidesa, que serà només:

—La poesia és el fet de poder expressar una visió lúcida de les coses, qui té la sort de tenir un moment lúcid i té la facultat de saber explicar aquesta lúcida visió a través d'un poema. (Id.)

Així arribarà a la constatació de la pròpia existència en un món determinat i es convertirà en una autoacusació.

No cal seguir.	tot és igual.
Avui, si fa no fa.	Assenyalo el silenci
sota una pols distinta,	dels qui vivim l'insomni.

I per això li agrada Espriu, el gran lúcid de la poesia catalana.

—Espriu m'agrada molt, el que menys "La pell de brau". M'agrada la seva fórmula genial del sarcasme, la manera d'estimar la gent d'aquí, sense que li agradi. El seu llenguatge, que és riquíssim i cultíssim, i mai no té regust de diccionari. La seva constant insistència sobre els mateixos temes. La seva obsessió per la mort és, paradoxalment, una obsessió per la vida. (Id.)

Però Amorós no serà mai un moralista, la seva lucidesa només serà un intent d'assolir una realitat paradoxal i estranya.

I ploro amb profunda amarguesa	car el tinc connectat
perquè no em lliga el trencaclosques	a l'entranya.
i no puc rebatre'l per terra,	

La poesia d'Amorós és, doncs, una constant recerca de la consciència de la pròpia situació i, per això, el poeta se'ns presenta d'una manera oberta:

Vagarejo pels llims
de la classe mitjana.

la seva situació dins del món de Reus, la seva condició de botiguer, que pren una volada de caràcter. Aquesta botiga que és com un somni, un moment viu del poeta, però que necessita una altra realitat per aguantar-se, sempre però amb aquesta dicotomia, aquesta barreja dels dos mons d'Amorós, el no poder separar les dues realitats del món intern de l'escriptor.

Els botiguers remuguen	que tot l'any,
perquè no arriba el fred	nit i dia,
i la venda es retarda.	sóc un autèntic botiguer.
Jo els sento remugar	
sota la meua pell	i després em desperto
i m'enfurrinyo amb ells	per estimar i comprendre;
en un acord perfecte.	per estimar i comprendre els botiguers,
Llavors,	fets i deixats estar
somnio	enmig d'un ball
—podria somniar—	inarregradable.

Amorós ens explica la seva entrada a la botiga:

L'any 40 vaig estar un curs als Escolapis de Sarrià, de l'1 d'octubre al 25 de juliol. Em van suspendre de l'examen d'Estat i, aleshores, va morir el meu pare. Vaig passar a fer de botiguer. (Id.)

Als volts dels anys 60, és quan el país assoleix les tècniques realistes. Amorós decanta la seva obra cap al realisme poètic, i comença amb uns poemes: **Enyoro la terra**

(Antologia de poemes reusencs 1960) amb una marcada influència de "Cementiri de Sinera", que havia llegit l'any 58. El poeta intenta crear-se un món propi i retrobar-se a partir d'aquest món. Trencar aquest enyor de la terra i veure's en aquesta terra. Però, a diferència d'Espriu, no mitifica el Pradell per convertir-lo en un país paral·lel a una circumstància històrica, sinó que troba el seu lloc concret i vol retenir-lo.

Heus ací
les meves grandeses:
els roquissers enormes
i els cruels esvorancs,
i la terra en precari equilibri.

Ací perduraria
pols lleu, útil encara
a la viva harmonia
del clos agemolit
entre enormes muntanyes.

I d'aquí, passa a ser el cronista de la seva petita terra, que adquirirà en la seva veu una dimensió transcendent. La poesia de Xavier Amorós incideix en fer de l'anècdota personal una actitud de caràcter universal, constant que coincideix amb l'essència del teatre, i per això l'altra forma de Xavier Amorós és la dramàtica.

M'hauria agradat escriure més teatre, perquè m'interessa per moltes raons, una d'elles, perquè crec que necessita un llenguatge poètic per ser vàlid. (Id.)

Amorós, doncs, assumeix aquest paper de cronista prenent el realisme i l'objectivitat com a forma i, també, amb dos mètodes que li forniran el moment i Espriu: la ironia i el dolor, menys pessimista en Amorós. Aquests elements li serviran per explicar la seva autobiografia, l'autobiografia del seu poble, d'una manera èpica. Aquest concepte el trobem implícit en els llibres seus, que tenen una mateixa estructura, i que definirem amb les mateixes paraules que hem utilitzat per als poemes. Comença amb el record d'un temps passat, un temps d'immobilitat, motivador, traduint-lo amb una ironia que és el producte d'un profund menyspreu.

Tot resultava perfectíssim.
L'ordre
es mantenia sense esforç.
Eren els anys felïços.

No donaria ni cinc cèntims
per la lloada majestat de les àvies,
assegudes a la gran balconada
que surt, encara, sobre les suors del masover.

Arriben uns poemes carregats d'humanitat, amb pinzellades intemporals de poesia, i temporals pel moment en què els homes estaven "batuts per la tragèdia sense rostre". els homes "senzills de cada dia".

Vaig viure la reraguarda del front i el mateix dia que van passar l'Ebre els republicans, jo vaig tornar a Reus. Una de les coses que recordo més són els fets de maig. A casa meua eren més aviat conservadors, i quan va venir la guerra només varen tenir els problemes generals. Jo la vaig viure molt intensament. (Id.)

Vaig conèixer a Pradell
un mestre de minyons
que es va morir de gana.
Això va succeir l'any trenta-vuit,
quan els homes

anaven i venien de la guerra,
i hom deia,
de cap a cap del mapa,
que lluitaven en pro de la justícia.

I després, els anys 40, quan començarà el seu procés.
Jo els anys 40 anava molt desorientat.

Cançó militar dels quaranta

A l'estació del Nord t'esperen
ara que no tens nord.
Endavant!

S'adonarà de la inconsciència dels homes marcats. Es el moment de l'estraperlo, del senyor Pere.

Mentrestant,
el senyor Pere
anava traient l'oli
per la porta dels horts,
a carro sec, primer;
amb camions, després.
El senyor Pere
va dar carrera als fills,

va pagar un altar nou
i es va fer ric, encara.
Fa l'estraperlo, deia
la gent, sense rancúnia,
escoltant el pregó,
no solament distreta.
El senyor Pere, avui,
és un home que pesa.

Aquesta sensació ens la dona quan la Caterina descobreix, un dia, que la gent riu menys que abans.

La Caterina tenia raó
I el perquè de la seva raó
no sortia.

Vol retrobar sempre, impressionista, la vida sota les formes més senzilles i les recorda per donar-los una significació.

Als dotze anys vaig llegir la primera novel·la "de persona gran": **Climes**, de Maurois, editat a Reus amb un anunci a la contraportada de la "**Enofosforina Serra**". (Id.)

Retroba les estructures populars com en el poema "Mans" o en molts d'altres de **Qui enganya, para** que posseeixen una ironia, és cert, però on el poeta és, tanmateix, present. Aquesta actitud hipercrítica és la mateixa cap on van els darrers poemes d'Amorós, com aquest darrer que publiquem. En aquest i en d'altres, com hem dit, del recull "**Qui enganya, para**", Amorós ha arribat a adquirir una vessant del realisme que li és pròpia. La utilització de l'estructura popular semblant, musicalment, al refrany o a la frase feta, confereix una càrrega semàntica més profunda al vers. No és la metàfora, tan temuda per Amorós, que pot conduir a un desviacionisme poètic, sinó que el realisme deixa d'ésser una visió fixa, fotogràfica, per convertir-se en una imatge més condensada i amb un significat més ample.

Aquesta confiança formal en el seu poble es tradueix en l'optimisme constructiu de l'evolució dels poemes.

Taumaturgs,
en seguirem fent pedres.
Jo voldria ser sol

a cantar les quaranta.
Compraré més pastilles
a ca l'apotecari.

Amorós no proposa un programa, sinó que assenyala una necessitat d'acció.

No és hora de parlar,

sinó de moure's.

Irònic, "des de l'esglaó més alt de la zoologia", però mai distant. L'estructura dels darrers poemes agafa un aire distanciat de descripció, però els darrers versos retroben sempre el compromís.

El lligam amb el seu món l'ha conservat, doncs, també, d'una manera formal. La poesia d'Amorós mostra una preocupació constant pel llenguatge.

—Allò de dir, un autodidacta, no m'hi considero, perquè no sé res de res. No conec la llengua a fons. Tot ho toco d'oïda. Ni tan sols la gramàtica. Però estic preocupat pel llenguatge que he d'utilitzar. A vegades, estic quatre anys pensant un poema. (Id.)

Per donar un abast més ampli al seu llenguatge de Reus, amb el matís que ell li coneix. I així, aquest optimisme cobreix d'esperança el temps reflectit, fins i tot els poemes d'amor, on l'amor passa "com si teméssim", deixant una porta oberta.

Al carrer
m'he deixat,
oblidades,

les paraules de fora.
M'esperen.

Amorós continua amb la seva actitud de cronista i, com dèiem al començament, filtrant a través d'ell la vida del seu poble, que és on resideix la seva força poètica, amb l'honestetat de la seva obra.

—Diu García Márquez que un home fatigat no pot escriure. Per estar lúcid, per poder segregar l'expressió lúcida de la visió poètica de les coses, es necessita estar en plenes facultats físiques i mentals. Un home fatigat, si no és un superdotat, no pot fotre res de bo. Un cop he abocat una moca el cistellet, plego, per no segregar obres empastifades per les toxines del cansament. (Id.)

I així, el poeta, l'home continua vivint aquesta seva existència paradoxal que és, també, la paradoxa de la seva gent.

I tornaré a la feina
sense gestos dramàtics
que facin més grotesca

la meva hipotecada,
trista figura d'home.

(1) X. Amorós és guanyador del Premi "Santiago Rusiñol" 1958 amb l'obra "Història sentimental", estrenada a Buenos Aires amb motiu d'haver guanyat el citat premi.